

HLM19

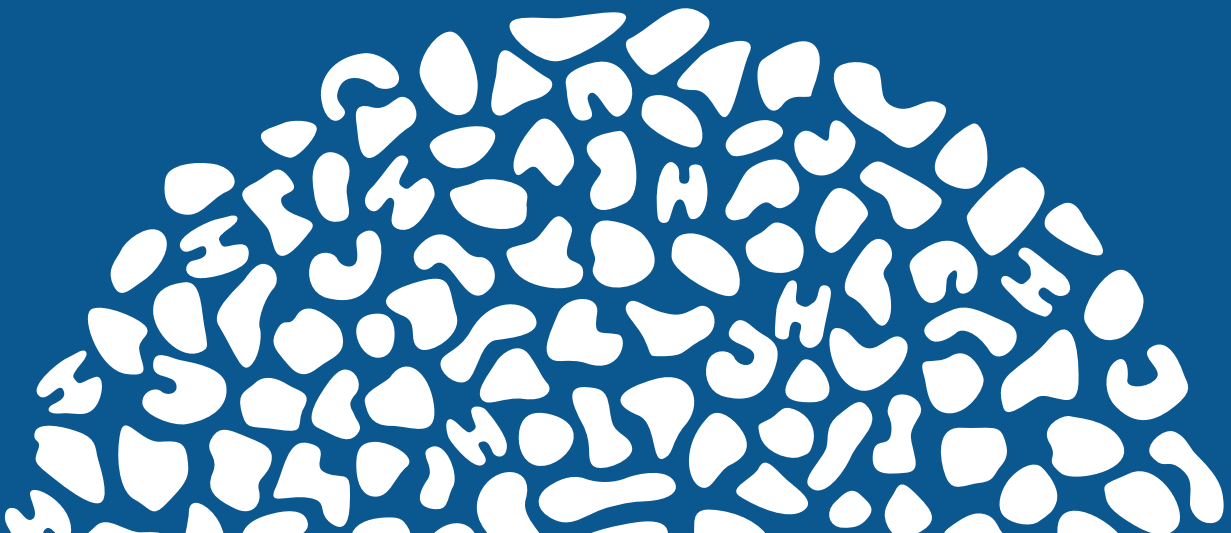
Prinsippogram

Høyres
landsmøte

2019

**Høyre vil føre en konservativ
fremskrittspolitikk, bygget på det
kristne kulturgrunnlag, rettsstaten
og folkestyret, for å fremme
personlig frihet og sosialt ansvar,
medbestemmelse og eiendomsrett,
og et forpliktende nasjonalt og
internasjonalt samarbeid.**

Prinsippprogramkomiteens innstilling

1 **Kap. 1: Høyres prinsipper**

2 Vi har arvet et samfunn preget av tillit, åpenhet og små forskjeller, med høy
3 verdiskaping og velutbygde velferdsordninger. Det er vår plikt å ivareta og
4 videreutvikle dette samfunnet for fremtidige generasjoner. Vi vil forandre for å bevare.
5 Med det mener vi at vi må beskytte og bevare grunnleggende verdier knyttet til
6 menneskeverdet, demokratiet og rettsstaten. Vi må gjøre nødvendige endringer i dag
7 av hensyn til klima og miljø, økonomisk og sosial bærekraft og fremtidige
8 generasjoners velferd.

9 Høyre legger vekt på kontinuitet mellom fortid og fremtid. Hver enkelt av oss er
10 bindeleddet mellom våre foreldre og våre barn. Forvalteransvaret forplikter vår egen
11 generasjon til å sørge for at våre etterkommere får minst like gode muligheter som vi
12 selv har.

13 En forutsigbar rettsstat, der menneskers grunnleggende rettigheter beskyttes, og der
14 loven og samfunnets institusjoner ikke undergraves eller utfordres av rene
15 makthensyn eller økonomiske hensyn, er en uunnværlig forutsetning for et fritt og godt
16 samfunn.

17 Privat eiendomsrett og en sosial markedsøkonomi er nødvendige forutsetninger for å
18 utvikle demokrati og økonomiske fellesskap som skaper velferd, mangfold og frihet.
19 Som land har vi et ansvar som strekker seg ut over våre egne grenser. Det er også i vår
20 interesse at Norge er en stabil og konstruktiv samarbeidspartner internasjonalt, med
21 regionale og globale institusjoner og med våre allierte og handelspartnere.

22 **Konservativt verdigrunnlag**

23 Høyres politikk bygger på en kristen og humanistisk kulturarv. Alle mennesker er født
24 forskjellige, men med samme ukrenkelige egenverdi. Mennesket er politikken
25 hovedmål. Høyre mener at et godt samfunn bygges på tillit til og respekt for
26 enkeltmennesket. Hver enkelt skal ha størst mulig frihet til og ansvar for å forme sitt
27 eget liv og sin egen fremtid, basert på respekt for andre og for fellesskapet.

28 Samfunnet er mer enn staten. Det består av små og store fellesskap, fra familie og
29 lokalsamfunn til nasjonale og internasjonale fellesskap. Høyre mener at samfunnet bør
30 skapes og utvikles nedenfra, basert på frihet, ansvar og muligheter for
31 enkeltmenneskene, familiene, bedriftene og lokalmiljøet. Et bærekraftig samfunn med
32 sterke fellesskap krever gradvise, men kontinuerlige forandringer nettopp for å

33 håndtere en verden i endring. Høyres grunnsyn er at samfunnet bør utvikles gradvis,
34 for å bevare grunnleggende verdier.

35 **Grenser for politikk**

36 Samfunnet består av det sivile samfunnet, markedet og staten. Det må være en balanse
37 mellom disse. Det krever at det settes grenser for politikk. Høyre ønsker en sterk stat,
38 som sikrer grunnleggende trygghet og velferd for innbyggerne. Men en sterk stat er
39 ikke det samme som en stadig større stat. Staten skal tilby et solid sikkerhetsnett for
40 dem som trenger det, og bidra til at alle mennesker uavhengig av sosial bakgrunn får
41 de samme muligheter i livet. Samtidig må staten begrenses, slik at vi gir rom for det
42 sivile samfunnet og markedet.

43 **Frihet under ansvar**

44 Mennesket er et sosialt vesen, og kan bare realisere sine muligheter i samspill med
45 andre. Derfor gir rettigheter bare mening når de følges av plikten til å respektere andre
46 menneskers rettigheter. Frihet og ansvar er to sider av samme sak.

47 Høyres politikk bygger på prinsippet om frihet under ansvar. Frihet inspirerer
48 mennesker til å strekke seg lenger, og utløser skaperkraft i samfunnet. Derfor er det
49 viktig at samfunnet ikke unødig regulerer og begrenser enkeltmenneskets frihet.
50 Samtidig har den personlige friheten sin grense der den kommer i konflikt med andre
51 menneskers frihet.

52 Vi har alle et personlig og et sosialt ansvar. Det sosiale ansvaret omfatter familie,
53 venner, kolleger, lokalsamfunn og alle som trenger hjelp og støtte i hverdagen. Høyre
54 tror at mennesker som vises tillit og gis frihet, utvikler større evne til å ta ansvar.
55 Derfor er frihet en forutsetning for et sterkt personlig og sosialt ansvar, og for et varmt
56 og inkluderende samfunn.

57 **Mangfold og toleranse**

58 Høyre mener at mangfold og toleranse er viktige verdier for det norske samfunnet.
59 Mangfoldet bidrar til å utfordre og utvikle oss. Toleranse innebærer grunnleggende
60 respekt for forskjeller relatert til kjønn, alder, nasjonalitet, religion, funksjonsevne og
61 seksuell orientering. I det norske samfunnet har vi en høy grad av tillit til hverandre.
62 Gjensidig respekt og toleranse er avgjørende for å ivareta denne tilliten også i
63 fremtiden.

64 Mangfold står ikke i motsetning til fellesskap. Et mangfoldig samfunn må bygge på
65 noen felles verdier, normer og tradisjoner. Respekten for de som er annerledes, er en
66 viktig verdi som ikke kommer av seg selv, men må opprettholdes og beskyttes.

67 **Valgfrihet**

68 Valgfrihet er nødvendig for å realisere enkeltmenneskets rett til å ta ansvar og forme
69 sitt eget liv. Det har en egenverdi at mennesker kan fatte egne valg uavhengig av sin
70 livssituasjon og bakgrunn. Det er derfor et mål at mennesket i størst mulig grad skal
71 kunne bestemme over eget liv. Valgfrihet har en verdi i seg selv, og er i tillegg viktig for

72 å sikre et tjenestetilbud som er tilpasset ulike behov. Det må derfor legges til rette for
73 et mangfold av tjenester i offentlig og privat sektor.

74 **Rettsstat**

75 Rettsstaten skal ivareta enkeltmenneskets og mindretallets rettigheter og sikre
76 grunnleggende friheter og menneskerettigheter som religionsfrihet, ytringsfrihet,
77 privat eiendomsrett og likhet for loven. Rettsstaten skal og må sette grenser også for
78 flertallets politiske makt. Mindretallsvern og respekt for mindretallets rettigheter er
79 avgjørende i et liberalt demokrati. Dette er viktig for å bevare tilliten som eksisterer
80 mellom mennesker i et demokratisk samfunn.

81 Høyre ønsker et samfunn bygd på en sterk rettsstat og prinsippet om at man er
82 uskyldig inntil det motsatte er bevist. En viktig oppgave for en liberal rettsstat er å
83 beskytte enkeltmennesker og minoriteter mot overgrep og vilkårlig behandling.

84 **Eiendomsrett**

85 Retten til eiendom er grunnleggende for et godt samfunn. Den gir trygghet for den
86 enkelte, og fremmer ansvar og skaperkraft. Inngrep i eiendomsretten, for eksempel
87 gjennom skattlegging og regulering, krever derfor en særlig begrunnelse.
88 Selveierdemokratiet er en styrke for det norske samfunnet, og en viktig del av dette er
89 at alle skal kunne eie sin egen bolig, og at flere skal kunne bli medeier i egen bedrift.

90 **Sosial markedsøkonomi**

91 Økonomien og markedene skapes av sivilsamfunnet, de ulike fellesskapene og den
92 enkelte. Markedene bør være så frie og åpne som mulig, med lavest mulig grad av
93 statlige inngrep. Staten har en plikt til å forvalte fellesskapets ressurser så effektivt som
94 mulig. Høyre er et markedsvennlig parti og ønsker en sosial markedsøkonomi som det
95 styrende prinsippet for organiseringen av norsk økonomi. Markedsøkonomien fordeler
96 økonomisk makt på flere hender og sikrer deltagelse fra mange.

97 **Maktspredning**

98 Det norske demokratiet er bygget på maktfordelingsprinsippet. En person eller
99 institusjon skal ikke kunne tilta seg for stor makt. Høyre ser på maktspredning som en
100 viktig verdi for hele samfunnet og hele landet. Økonomiske og politiske
101 maktkonsentrasjoner må unngås gjennom å spre makt og sikre velfungerende
102 konkurranse. Makt og ansvar bør plasseres så nær den enkelte, familien og
103 lokalsamfunnet som mulig.

104 **Ytringsfrihet**

105 Ytringsfriheten har en klar egenverdi, og er samtidig en forutsetning for et levende
106 demokrati. Derfor må alle menneskers rett til fri ytring og meningsutveksling sikres
107 gjennom et sterkt juridisk og samfunnsmessig vern. Dette forsvaret for ytringsfriheten
108 må beskyttes og opprettholdes samtidig som vi legger vekt på å fremme en
109 samfunnsdebatt som ikke undergraver det frie ord.

110 **Personvern**

111 Hvert enkelt menneske har krav på beskyttelse av sitt privatliv, både overfor private
112 interesser og offentlige myndigheter. Teknologi utvider kraftig mulighetene for samling
113 og bruk av informasjon om enkeltpersoner. Høyre ønsker et sterkt personvern, og det
114 må settes klare og strenge grenser for registrering, bruk og utlevering av
115 personopplysninger. Overvåking må kun tas i bruk dersom det er strengt nødvendig av
116 hensyn til vitale samfunnsinteresser.

117 **Statsform**

118 Det konstitusjonelle monarkiet har vist seg som en samlende og levedyktig statsform.
119 Høyre ønsker derfor å opprettholde monarkiet.

120 **Kap. 2: Sosial bærekraft**

121 I et liberalt demokrati som det norske, vil det være et mangfold av meninger og verdier.
122 Samtidig er det noen felles verdier, slik de har utviklet seg gjennom norsk historie, som
123 utgjør en grunnmur for vårt samfunn. Det må hegnes om verdier som tillit, åpenhet,
124 frivillig engasjement private initiativ, likestilling, og små forskjeller mellom folk. Andre
125 viktige kvaliteter ved det norske samfunnet er et levende folkestyre med nærhet til
126 beslutningstagere og at avstanden mellom makt og folk ikke blir for stor, verken i det
127 offentlige eller på arbeidsplassen.

128 **Frihet og fellesskap, tillit og samhold**

129 Høyres politikk springer ut fra et liberalkonservativt grunnsyn, der enkeltmennesker
130 skal ha frihet til å tro, mene og leve i tråd med egen overbevisning. Staten må legge til
131 rette for denne friheten, og ikke regulere private forhold mer enn nødvendig. Det
132 kulturelle og religiøse mangfoldet i samfunnet er en naturlig følge av disse
133 frihetsverdiene.

134 Sosial og økonomisk bærekraft kan ikke bare opprettholdes av privat ansvar, men
135 krever også felles velferdsordninger, som igjen avhenger av tillit og samhold. Hvis
136 forskjeller i levekår øker, og flere faller utenfor, samtidig som noen få får det bedre, ,
137 trues den sosiale bærekraften i samfunnet. Vi må ta vare på et samfunn hvor
138 forskjellene mellom folk ikke blir for store, og hvor alle har mulighet til å delta.

139 Høyre mener at tillit til, og oppslutning om, samfunnets normer og velferdsordninger
140 krever fellesskap og møteplasser. Segregering langs for eksempel økonomiske,
141 geografiske, kulturelle eller religiøse skillelinjer utfordrer dette, og må motvirkes.

142 **Muligheter for alle**

143 Et samfunn bygget på likeverd og god sosial mobilitet sikres gjennom arbeid, god
144 folkehelse og gode tilbud som barnehage og utdanning. Offentlige institusjoner og
145 tjenester skal fremme likeverdige muligheter for alle. Vi har et særskilt ansvar for å

146 inkludere og ta vare på sårbare grupper i samfunnet. Det er politikkenes ansvar å
147 motvirke at fattigdom går i arv.

148 Likestillingspolitikk skal ikke fremme resultatlikhet, men sikre at alle har samme
149 muligheter, rettigheter og plikter. Det er statens oppgave å sikre alle like muligheter,
150 samtidig må ulikhet og den enkeltes livsvalg respekteres.

151 Utenforskap kommer ofte av mangel på utdanning og arbeid eller som følge av
152 fattigdom og ekskludering. En aktiv inkluderingspolitikk innebærer at de som faller
153 utenfor, får en ny sjanse. Staten må aktivt fremme toleranse og bekjempe
154 diskriminering og rasisme, som begrenser enkeltmenneskers muligheter både i
155 arbeidsliv og på andre områder.

156 **Sivilsamfunn**

157 Det selvstendige og selvhjulpne menneske er best i stand til å ta ansvar for seg selv og
158 andre. Høyre mener at alle mennesker har et selvstendig ansvar for sitt eget liv. Den
159 sosiale bærekraften styrkes av et aktivt samfunnsengasjement fra den enkelte. Dersom
160 det offentlige overtar oppgaver som naturlig hører inn under den enkeltes personlige
161 ansvar, kan det redusere menneskets ansvarsfølelse og selvrespekt, og føre til mindre
162 personlig initiativ og trygghet.

163 Mennesket har en naturlig tilhørighet og forankring i sitt opphav, sin familie, i vår
164 kulturelle fellesarv og i nedarvede kunnskaper. Individet har rett til å verne om seg selv
165 og denne forankringen. Høyre mener at familien utgjør samfunnets viktigste fellesskap,
166 uavhengig av om familiemønstre og samlivsformer er i stadig endring.

167 **Mangfoldige velferdstjenester**

168 Velferdssamfunnet er mer enn staten. Velferden skapes i et samspill mellom privat,
169 frivillig og offentlig sektor. De norske velferdstjenestene er i stor grad basert på
170 skattefinansierte universelle ordninger, men også målrettede ordninger for de som
171 trenger det mest. Derfor må også velferdsordninger utvikles i takt med endringene i
172 samfunnet for å kunne være rettferdige og bærekraftige.

173 Høyre ønsker mangfold innen velferdstjenestene. Mangfold bidrar til innovasjon, og gir
174 den enkelte mulighet til å velge mellom tilbud og tjenester som er tilpasset deres
175 behov. Det må derfor legges til rette for private og ideelle aktører i tillegg til offentlige
176 tilbud, og sikres fritt brukervalg innen viktige velferdstjenester. Det er et politisk
177 ansvar å legge til rette for innovasjon og sosialt entreprenørskap.

178 **Fri forskning og immateriell eiendomsrett**

179 Forskningen skal være fri og politisk uavhengig. Politikken må begrense seg til
180 fordeling av ressurser og definering av etiske grenser for forskning og bruk av
181 forskningsresultater. Det er viktig å opprettholde forsknings- og kulturinstitusjonenes
182 frihet og bidra til alternative finansieringsmuligheter ut over offentlige budsjetter.

183 Eiendomsretten er et uttrykk for personlig uavhengighet og begrensning av statens
184 makt. Eiendom er også en forutsetning for ethvert marked. Det gjelder også
185 immateriell eiendom.

186 **Migrasjon og integrering**

187 Norge har plikt til å hjelpe mennesker i nød og gi beskyttelse fra forfølgelse. Høyre vil
188 føre en streng, rettferdig og forutsigbar flyktning- og asylpolitikk, Det legger et godt
189 grunnlag for å lykkes med integreringspolitikken.

190 Vi har et ansvar for å gi dem som kommer hit, et godt utgangspunkt for å etablere et
191 nytt liv i Norge. God språkopplæring, kompetanse som gir muligheter for arbeid, og
192 kjennskap til det norske samfunn og våre verdier er viktige forutsetninger for god
193 integrering. Mennesker som har fått lovlig opphold i landet, skal møtes med
194 forventninger om å bidra og delta i det norske samfunnslivet.

195 En god integreringspolitikk betyr også å ta alvorlig utfordringene til
196 minoritetsungdom, og andre som står i spenningsfeltet mellom to kulturer. Alle som
197 lever og bor i Norge, skal ha rett til å bestemme over eget liv, og ingen skal utsettes for
198 negativ sosial kontroll.

199 Internasjonalt samarbeid er nøkkelen til å motvirke årsakene til at mennesker er på
200 flukt. Det er også sentralt for å få og beholde kontroll over yttergrensene i Europa og
201 stabilisere Europas urolige nærrområder. Norge skal bidra aktivt i internasjonale
202 prosesser for å fremme tiltak som støtter opp om kontrollert og regulert migrasjon, og
203 begrense irregulære ankomster av migranter som ikke har beskyttelsesbehov eller
204 annet grunnlag for lovlig opphold.

205 Hvert enkelt land har rett til å regulere innvandringen til landet og ha kontroll over
206 hvilke krav som bør stilles for å komme til landet. For å bevare asylinstituttet og for å
207 bevare evnen og viljen til å ta imot mennesker med beskyttelsesbehov i vårt samfunn,
208 må vi gjøre en vurdering av hvem som har behov for vår beskyttelse. De som ikke har
209 behov for beskyttelse, må returneres.

210 **Urfolk og nasjonale minoriteter**

211 Samer og nasjonale minoriteter i Norge skal få utvikle sitt språk, sin kultur og sitt
212 samfunnsliv. Samene har status som urfolk i Norge. Som nasjonale minoriteter regnes
213 jøder, kvener/norskfinner, romanifolk/tatere, romfolk, og skogfinner. Samenes og de
214 nasjonale minoritetenes kultur bidrar til et positivt mangfold som skal ha mulighet til å
215 eksistere og utvikle seg i storsamfunnet.

216 **Bioteknologi**

217 Høyre legger til grunn at alle mennesker har en iboende og ukrenkelig egenverdi. Av
218 dette følger det at alle mennesker har samme verdi, uavhengig av egenskaper, evner og
219 funksjonsnivå. Menneskelig liv kan derfor ikke graderes eller rangeres. Det følger også
220 av dette at ingen mennesker skal brukes som middel for andre mennesker. Den enkelte

221 skal ha stor frihet i private spørsmål. Høyre legger til grunn at det er legitimt å regulere
222 forhold som også berører andre menneskers rettigheter og andre viktige
223 samfunnshensyn, som vern av barns rettigheter og hensynet til fremtidige
224 generasjoners livsbetingelser.

225 Høyre ser positivt på at genterapi og genredigering kan gi bedre medisinsk behandling
226 for en rekke sykdommer og tilstander. Høyre vil ikke tillate genterapi og genredigering
227 som ikke har et medisinsk formål, men kun tar sikte på å forbedre menneskelige evner
228 og egenskaper. Genterapi i kjønnceller, embryo eller befruktete egg som innebærer
229 varige endringer i arvelige anlegg, innebærer et betydelig etisk dilemma, på grunn av
230 potensiell risiko for uoverskuelige og uheldige konsekvenser for fremtidige
231 generasjoner.

232 Høyre ser positivt på de teknologiske fremskrittene som gjør det mulig for ufrivillig
233 barnløse å få barn. Enkeltmennesker bør ha stor frihet til selv å forme sitt familieliv og
234 ta valg for seg selv og sine. Reguleringen på dette området må imidlertid også ta
235 utgangspunkt i barnets rettigheter og behov for vern. Høyre mener at tilbudet om
236 assistert befruktning må utvides til enslige dersom vilkårene for å gi barnet trygge og
237 gode oppvekstforhold er oppfylt i det enkelte tilfelle. Eggdonasjon kan gi kvinner og
238 par med fertilitetsproblemer mulighet til å få egne, biologiske barn. Eggdonasjon må,
239 som ved sæddonasjon, bare tillates med kjent donor. Foreldre til barn som er
240 unnfanget etter egg- eller sæddonasjon, plikter å fortelle barnet om det så snart som
241 det er tilrådelig. Vilrådene for eggdonasjon må reguleres.

242 Fosterdiagnostikk kan gi viktig informasjon om fosterets helsetilstand eller genetiske
243 egenskaper. Dette må skilles fra undersøkelser som er ledd i svangerskapsomsorgen,
244 for eksempel rutinemessig ultralydundersøkelse. Høyre mener at det fortsatt skal være
245 tilbud om rutinemessige undersøkelser som ledd i svangerskapsomsorgen, der
246 hensikten er å følge barnets utvikling. Det offentlige skal ikke tilrettelegge for
247 rutinemessig screening av egenskaper, tilstander eller sykdom hos et foster hvis det
248 ikke foreligger en særskilt risiko som tilsier det.

249 **Menneskeverd**

250 Mennesker er født forskjellige, men alle har samme verdi. Likeverd innebærer å sikre
251 like muligheter til personlig utvikling, deltagelse og livsutfoldelse for alle.

252 Respekten for menneskeverdet gjør at Høyre mener alle har rett til en verdig død, men
253 sier nei til aktiv dødshjelp. Alle skal oppleve trygghet og få en verdig avslutning på livet,
254 med god, lindrende pleie.

255 Spørsmål om svangerskapsavbrudd berører både prinsippet om selvbestemmelse og
256 retten til liv. Dagens lovgivning sikrer en hensiktsmessig balanse mellom disse
257 hensynene.

258 Fellesskapet kan aldri frarøve enkeltmennesket dets grunnleggende behov og
259 rettigheter. Alle mennesker har rett til å be om hjelp når de trenger det, også når det
260 skjer i form av tiggning.

261 **Kap. 3: Økonomisk bærekraft**

262 Økonomisk bærekraft er avgjørende for å sikre velferdsordninger som gir hver enkelt
263 frihet, muligheter og trygghet. Hver generasjon har ansvar for å sikre at den neste får et
264 minst like godt utgangspunkt som vi har fått. Politikken må derfor innrettes slik at vi
265 ivaretar bærekraften i velferdssamfunnet.

266 Høy arbeidsdeltagelse er en forutsetning for velferden. Det innebærer at det må stilles
267 krav om arbeidsdeltagelse til alle som kan bidra. Velferdsordninger må i større grad
268 stimulere til arbeid, og må løpende være gjenstand for vurderinger med det som
269 utgangspunkt. Offentlig regulering må legge til grunn at ingen skal kunne velge å motta
270 offentlige ytelser dersom de kan delta og bidra i arbeidslivet, ei heller av religiøse eller
271 kulturelle årsaker. Det bør derfor stilles krav til aktivitet for å motta offentlige ytelser
272 når det er mulig.

273 Av hensyn til fremtidige generasjoner og bærekraften i velferdssamfunnet vil det være
274 begrenset rom for nye kostbare velferdsordninger. Målrettede ordninger for dem som
275 trenger det mest, må derfor prioriteres fremfor nye universelle ordninger.

276 **Skape lønnsomme jobber**

277 Økonomisk stabilitet og vekst er avgjørende for å sikre trygghet for den enkelte og for
278 velferdssamfunnets bærekraft over tid. Det er vår felles arbeidsinnsats som er
279 bærebjelken i stabil økonomisk vekst. Høyre er for et reelt trepartssamarbeid og et
280 godt organisert arbeidsliv. Samtidig anerkjenner Høyre at arbeidstagere velger å være
281 uorganiserte.

282 Lønnsomme bedrifter er en forutsetning for trygge arbeidsplasser. Det må legges til
283 rette for at flere kan være medeier i sin egen arbeidsplass. Gode vilkår for gründere og
284 selvstendig næringsdrivende vil også bidra til etablering av flere trygge arbeidsplasser
285 i hele landet. Arbeidsplassene i offentlig sektor er avhengige av lønnsomme, private
286 bedrifter som genererer skatteinntekter. Samtidig er en velfungerende offentlig sektor
287 også viktig for private arbeidsplasser.

288 Norge har rike naturressurser på land og i havet. De har skapt grunnlag for
289 verdiskaping, arbeidsplasser og bosetting i hele landet gjennom generasjoner. Norsk
290 fornybar energi vil også fremover være viktig for fremtidig verdiskaping,
291 arbeidsplasser og bosetting.

292 Arbeidsplasser er en viktig forutsetning for bosetting. Næringspolitikken er derfor en
293 bærebjelke i distriktspolitikken. Omstilling, innovasjon og gründerskap vil stå sentralt
294 for å skape stadig nye, lønnsomme arbeidsplasser. Norske bedrifter har behov for gode

295 og forutsigbare rammebetingelser. Eiere og bedrifter bør ha minst mulig særnorske
296 byrder når de skal konkurrere med utenlandskeide bedrifter. Skatt på norsk privat
297 eierskap og dermed på norske arbeidsplasser skal reduseres.

298 Det må tilstrebes bredere skattegrunnlag og lavere satser i utviklingen av
299 skattesystemet. Fremtidens skattesystem må også tilpasses endrede
300 virksomhetsformer. Økt skatt på forbruk og vridning til grønt skatteskifte vil kunne
301 bidra til et skattesystem som stimulerer til både arbeid og investeringer i norske
302 arbeidsplasser.

303 Staten skal ikke engasjere seg i kommersielle interesser og produksjon av goder der
304 det er mulig å etablere et fungerende marked uten statlig medvirkning. Unntak fra
305 dette må ha en særskilt begrunnelse. Det statlige eierskapet i næringslivet er stort i
306 Norge, og til dels historisk betinget. Høyre ønsker større maktspredning, og vil legge til
307 rette for et størst mulig privat eierskap. Det gjelder særlig selskaper hvor staten kun
308 har forretningsmessige mål for sitt eierskap, og hvor det ikke foreligger markedssvikt.

309 Høyre ønsker også å gjøre norsk næringsliv mest mulig uavhengig av direkte subsidier
310 fra det offentlige. Staten skal drive en offensiv politikk for økt verdiskaping, og det aller
311 viktigste er å legge et godt grunnlag gjennom skole, utdanning og forskning, moderate
312 skatter, stabile rammebetingelser og utbygging av nødvendig infrastruktur.

313 **Redusere utenforskapet**

314 Et godt og velorganisert arbeidsliv er ikke bare produktivt, men også inkluderende.
315 Den største sløsing med ressurser er når mennesker blir stående utenfor
316 arbeidslivet. Et godt arbeidsliv muliggjør deltagelse uavhengig av psykiske eller fysiske
317 utfordringer. Offentlige og private arbeidsplasser og sivilsamfunnet må ta ansvar for at
318 flest mulig får en ny sjanse i arbeidslivet. Det skal alltid lønne seg å jobbe.

319 **Digitalisering og automatisering**

320 Bruk av digitale løsninger og innovativ teknologi forenkler folks hverdag,
321 videreutvikler velferden, skaper nye jobber, og kan bidra til å sikre et bærekraftig
322 samfunn. Det må legges til rette for at markedet kan få frem de beste løsningene.

323 Delingsøkonomien har utviklet nye markeder med lavere terskler for etablering enn
324 mange eksisterende tjenestetilbud, som på en positiv måte bidrar til å gjøre det enklere
325 å dele ressurser. Lovverket må tilpasses denne utviklingen.

326 Digitalisering og automatisering gir oss store gevinster gjennom bedre og mer
327 brukerrettede tjenester og økt produktivitet. For et høykostland som Norge er dette
328 viktig. Samtidig må de negative konsekvensene for enkeltmennesker håndteres slik at
329 ulempene ikke overskygger fordelene. Digitaliseringen utfordrer det tradisjonelle
330 arbeidslivet. Det betyr at vi må tilpasse arbeidslivets rammer til denne utviklingen.

331 Automatisering kan føre til at flere med lav formell utdanning mister jobben, for andre
332 vil arbeidsoppgavene endres. Vi må unngå at noen «går ut på dato» på grunn av
333 manglende kunnskap eller kompetanse. Derfor har arbeidsgiversiden, arbeidstagerne
334 og det offentlige i fellesskap et ansvar for å løfte kompetansen hos voksne
335 arbeidstagere.

336 **Vår digitale sikkerhet**

337 Teknologisk utvikling medfører utfordringer knyttet til sikkerhet og personvern. Høyre
338 legger til grunn at etikk og verdier skal sette rammene for bruk av teknologi. Samtidig
339 må også etiske hensyn og verdier drøftes og avveies i lys av samfunnsutviklingen og de
340 mulighetene teknologien gir.

341 Norge må ha et effektivt og helhetlig forsvar mot de økende utfordringene knyttet til
342 digitale trusler. Det må legges til rette for at nasjonale myndigheter og aktører som
343 følger norsk lov og ivaretar personvernet, sikres muligheter til å nyttiggjøre seg
344 stordata og utvikle ny kunnskap og konkurransedyktige tjenester. Bruk av stordata kan
345 både gi kommersielle muligheter og styrke viktige samfunnsoppgaver.

346 **Effektiv offentlig sektor**

347 Offentlig sektor er til for å løse viktige fellesoppgaver. En effektiv offentlig sektor
348 skaper legitimitet og tillit hos befolkningen. Av hensyn til skattebetalerne, som
349 finansierer offentlig sektor, bør oppgavene løses på en så effektiv måte som mulig.
350 Offentlig sektors pålegg om administrative byrder på næringslivet og privatpersoner
351 bør begrenses til det strengt nødvendige. En effektiv offentlig sektor vil være et
352 konkurransefortrinn for norske virksomheter og bidra til et lavere skatte- og
353 avgiftsnivå.

354 Høyre ønsker et samfunn som utvikles nedenfra, og vil derfor desentralisere makt og
355 ansvar. Et sterkt lokalt selvstyre gjør kommunene bedre i stand til å løse de store
356 velferdsoppgavene. For å sikre innbyggerne likeverdige og gode tjenester er det
357 nødvendig med større kommuner, som har kompetanse og kapasitet tilpasset det
358 ansvaret kommunene har. Kommunereform krever god lokal forankring, men det er
359 Stortinget som til slutt skal ta beslutningene om lokal inndeling.

360 **Stå lenger i arbeid**

361 Stadig flere eldre har evne og vilje til å bidra i samfunnet også etter normal
362 pensjonsalder. Alder skal ikke være en selvstendig grunn til oppsigelse, og det bør
363 derfor ikke være aldersgrenser i arbeidslivet. Det stiller imidlertid krav til at
364 arbeidsgiver og arbeidstager har en åpen dialog om når det passer for den enkelte å
365 pensjonere seg, enten fordi vedkommende selv ønsker det, eller fordi innsatsen er blitt
366 svekket med alderen. Videre stiller det krav til at pensjonssystemet oppdateres.
367 Særaldersgrenser må fjernes, og opptjeningen av pensjon må tilpasses muligheten til å
368 arbeide lenger.

369 **Lavere skattebyrde**

370 Skatt er et viktig virkemiddel for å finansiere våre felles velferdstjenester, drive sosial
371 utjevning og sikre vår felles trygghet og sikkerhet. Samtidig er skatt også et
372 inngripende virkemiddel overfor den enkelte og den private eiendomsretten. Et lavere
373 skatte- og avgiftsnivå bidrar til økt økonomisk selvstendighet for den enkelte og
374 familiene, og stimulerer til arbeid og jobbskaping.

375 Å beholde mer av egne penger gir mer velferd for familiene. For å motivere til at flere
376 velger å få barn, må det legges til rette for gode ordninger og valgfrihet for
377 barnefamiliene. Statens tiltak bør fremme yrkesdeltagelse og likestilling.

378 **Pensjonsfondet**

379 Statens pensjonsfond utland er et virkemiddel for å fordele petroleumsinntektene over
380 mange generasjoner. Bruken må derfor begrenses til realavkastningen, slik at verdiene
381 i fondet består. I forvaltningen av fondet skal hovedformålet være å oppnå en høyest
382 mulig finansiell avkastning innenfor akseptabel risiko.

383 Fondet er langsiktig, og den langsiktige avkastningen svekkes om selskapene tiltar seg
384 kortsiktig profitt på bekostning av samfunnet, f.eks. ved å gjøre skade på miljøet eller
385 bryte internasjonale konvensjoner. Derfor bør vi som langsiktig eier fremme verdier og
386 beslutninger som tjener langsiktig verdiskaping, og som kan utvikle det internasjonale
387 finansmarkedet i en positiv retning.

388 **Kap. 4: Kulturell bærekraft**

389 Høyre har to kulturpolitiske ben å stå på som grunnleggende sett trekker i motsatt
390 retning. Ett konservativt med bakgrunn i dannelsesidealer og kulturarv, og ett liberalt
391 som springer ut fra ønsket om minst mulig statlig innblanding i kulturlivet. Vi ønsker
392 en balanse mellom disse to hensynene.

393 Ytringsfrihet og trygghet for innbyggerne til å kunne praktisere den er en av
394 demokratiets mest sentrale verdier. Kunsten skal være fri. Det er et mål at flere
395 kunstnere skal kunne leve av sin kunstneriske virksomhet.

396 Staten skal ikke ha en religion. Av historiske grunner er likevel Den norske kirke i en
397 særstilling blant tros- og livssynssamfunn.

398 Det norske språk er en viktig bærer av felles identitet og kulturell formidling, og må
399 derfor bevares gjennom aktiv bruk.

400 **Kultur**

401 Kultur, idrett og frivillig deltagelse beriker menneskers liv. Kunst og kultur forankrer
402 oss i vår felles historie, utfordrer oss og åpner opp for det ukjente. Høyre ønsker et
403 kulturliv preget av nyskaping, kvalitet og talentutvikling. Det krever sterke

404 kulturinstitusjoner, økt mangfold av aktører og god talentutvikling. Den norske
405 kulturarven må ivaretas.

406 Idretten er Norges største folkebevegelse, og bidrar til god folkehelse, deltagelse og
407 inkludering. Frivilligheten skaper lokalt engasjement og fellesskap. Høyre ønsker å
408 legge til rette for størst mulig frivillig engasjement i idrett, friluftsliv og kulturliv.
409 Gjennom frivilligheten oppnår vi sosial tillit, inkludering og hverdagsintegrering.
410 Økonomisk situasjon og sosial bakgrunn skal ikke være til hinder for deltagelse og
411 frivillig innsats.

412 Kunnskap om egen kultur gir trygghet og gode forutsetninger for å møte dagens
413 mangfold av impulser utenfra på en sjenerøs og konstruktiv måte. Kulturarv handler
414 om vern, bevisstgjøring og om at arven brukes i ny virksomhet. Høyre mener
415 kulturarven ivaretas best gjennom bruk og forvaltning. Kunnskap ivaretas også best
416 gjennom bruk, spesielt nedarvet kunnskap om folkekulturen og
417 håndverkstradisjonene.

418 Vår evne til samfunnsdeltagelse er særlig knyttet til språket. Godt språk er derfor ikke
419 bare en kulturpolitisk målsetning, men en forutsetning for vår deltagelse i demokratiet.

420 **Medier**

421 Et åpent og opplyst demokrati styrkes av de redaktørstyrte mediene. Sterke og
422 uavhengige redaksjonelle medier er den beste skansen mot «falske nyheter».
423 Journalistikk som opplyser borgerne og setter oss i stand til å delta i diskusjoner og
424 beslutninger, sikrer at det som ikke fungerer i samfunnet, blir kritisk belyst og
425 gransket. Innsyn i offentlig sektor er av stor demokratisk verdi. Det er viktig å avdekke
426 ressursmisbruk og maktmisbruk.

427 Pressen skal være fri, og staten skal tilrettelegge for et reelt mediemangfold. En god og
428 fremtidsrettet mediepolitikk skal stimulere til innovasjon og nyskaping og samtidig
429 opprettholde den frie pressens tradisjoner og grunnverdier. Mediestøtten må være
430 forutsigbar, ubyråkratisk og plattformnøytral. Den teknologiske utviklingen muliggjør
431 at store, globale selskaper har forretningsmodeller som baserer seg på omfattende
432 innhenting av personopplysninger fra hver enkelt bruker. Søkemotorer, netthandel og
433 medier blir skreddersydd hver enkelt bruker. Det kan føre til at vi får en svært snever
434 tilgang på informasjon, uten at vi selv er klar over det. Høyre mener det er nødvendig
435 med regulering av måten våre persondata registreres og benyttes på.

436 Det er viktig med et ikke-kommersielt almenkringkastingstilbud av høy kvalitet, som
437 når ut til hele landet. NRK skal bidra til ivaretagelse av det norske språk, og med et
438 stort spekter av både smalt og bredt innhold. Finansieringen skal bidra til at NRK kan
439 ivareta sitt oppdrag som almenkringkaster og sikre redaksjonell uavhengighet og
440 legitimitet.

441 Internett og sosiale medier har endret vilkårene for offentlige ytringer. Hatefulle
442 ytringer kan ha alvorlige konsekvenser både for den det gjelder, og for samfunnet som
443 helhet. Som samfunn må vi derfor bekjempe hatefulle ytringer.

444 **Skolen som fellesarena**

445 Barnehage og skole er to av samfunnets få felles arenaer. Her møtes alle barn og unge
446 uavhengig av bakgrunn, og det gjør disse arenaene viktige for både dannelse og
447 utdanning. Skolen skal gi alle elever mulighet til å utvikle sine talenter og bidra til
448 sosial mobilitet, gjennom kunnskap og mestring.

449 Et velfungerende utdannelsessystem er avgjørende for samfunnets utvikling og
450 velstand, og for den enkeltes velferd. Staten har et ansvar for å sørge for at
451 utdannelsessektoren utvikles og ivaretas på en forsvarlig måte.

452 Valgfrihet og handlingsfrihet forutsetter informasjon og kunnskap om konsekvenser av
453 valg. Utbredelse av kunnskap gir maktspredning i samfunnet og trygghet så vel som
454 muligheter for individet. Kunnskap formidler kultur og identitet, skaper holdninger og
455 gir åndelig og materiell vekstkraft til individ og samfunn. Høyre legger stor vekt på å gi
456 alle landets innbyggere gode og likeverdige muligheter til utdanning.

457 I et omskiftelig samfunn blir det vanskeligere å forutse hva slags kunnskap vi trenger i
458 fremtiden. Det betyr at grunnleggende ferdigheter blir viktigere, men også at skolen
459 skal gi rom for dybdelæring, refleksjon og kritisk tenkning.

460 **Kap. 5: Økologisk bærekraft**

461 Forvalteransvaret forutsetter en politikk som tar vare på naturen og forvalter
462 samfunnsverdier i et generasjonsperspektiv. Enhver generasjon har ansvar for å
463 utvikle samfunnet og ikke overforbruke ressurser. Høyre mener vi har ansvar for at
464 våre etterkommere skal overta et samfunn i bedre stand enn det vi selv overtok. Vern
465 og bruk må i hovedsak bygge på lokal tilslutning og forvaltning, med sikte på å bevare
466 arts mangfoldet i naturen.

467 **Forvalteransvar**

468 Høyre legger til grunn at forurenser skal betale, og at man skal være føre var. Høyre
469 mener innsatsen for et bedre miljø må settes inn der den gir de beste resultatene. Det
470 er imidlertid viktig at Norge også avsetter betydelige ressurser og innsats for å gjøre
471 det norske samfunnet mer klima- og miljøvennlig. Prinsippet om å unngå irreversible,
472 varige og alvorlige klimaendringer må ligge til grunn i klima- og miljøpolitikken.
473 Klimakuttene må skje samtidig med en stabil økonomisk vekst. Et grønnere skatte- og
474 avgiftssystem vil gjøre markedet i stand til å håndtere samfunnets miljøkostnader.
475 Satsing på forskning og utdanning er avgjørende virkemidler for å løse fremtidens
476 miljøutfordringer.

477 Privat eiendomsrett er en forutsetning for et samfunn med frihet og utvikling. Gjennom
478 generasjoner har mennesker tatt vare på og forvaltet natur- og miljøverdier. Høyre
479 legger derfor stor vekt på respekt for den private eiendomsretten og for den lokale
480 råderetten.

481 **Markedsløsninger og teknologioptimisme**

482 Høyre tror på fremtiden og menneskenes evne til å finne nye løsninger på felles
483 utfordringer som fattigdom, sykdom, klimagassutslipp og miljødeleggelser.
484 Menneskenes evne til å ta ansvar og til å skape gjennom ny kunnskap og teknologi gir
485 grunnlag for optimisme.

486 Høyres klimaløsninger skal være fremtidsrettede, markedsbaserte og teknologidrevne.
487 For å lykkes med en grønn omstilling må det brukes kunnskapsbaserte virkemidler
488 som stimulerer til og forenkler muligheten til å kunne velge grønne løsninger.

489 **Grenseoverskridende utfordringer**

490 Miljø- og klimautfordringer er grenseoverskridende, og må møtes aktivt og
491 forpliktende både lokalt, nasjonalt og globalt. Økonomisk vekst, handel og utvikling har
492 løftet millioner av mennesker ut av fattigdom. Samtidig øker verdens befolkning, og
493 flere mennesker vil ha et voksende behov for mat og energi. Grønn omstilling handler
494 derfor om å frikoble vekst fra utslipp, fordi vekst også har gitt oss menneskeskapte
495 klimaendringer.

496 Klimaendringene er reelle og farlige. De representerer en grunnleggende utfordring for
497 vårt samfunnssystem og vår økonomi. Globalt er trusselen størst for fattige mennesker
498 i utviklingsland, der værforandringer allerede gjør livsvilkårene vanskeligere.
499 Klimakampen er derfor både et nasjonalt og globalt anliggende, og det innebærer en
500 moralsk forpliktelse.

501 **Kap. 6: En bærekraftig utenrikspolitikk**

502 Høyres mål for norsk utenrikspolitikk er å fremme norske interesser og bidra til
503 avspenning og økt internasjonal samarbeid. Det er spesielt viktig med samarbeid for å
504 løse grenseoverskridende utfordringer knyttet til klima, fattigdom, migrasjon og
505 terrorisme. Som et lite, men strategisk viktig land med en åpen økonomi er vi tjent med
506 å bidra til gode rammer for internasjonal handel og ivaretagelsen av en internasjonal
507 rettsorden.

508 Norsk utenrikspolitikk skal bidra til at vi når FNs bærekraftsmål, sikrer internasjonal
509 avspenning, gir respekt for menneskerettighetene større global utbredelse, og skaper
510 en friere verdenshandel. Vi skal være en forutsigbar og pålitelig partner for våre
511 militært allierte. Målet med norsk bistand er å bekjempe fattigdom og hjelpe andre
512 nasjoner og deres innbyggere til å bli selvhjulpne.

513 **Internasjonalt medansvar**

514 Det internasjonale samfunnet er avhengig av stater som forvalter sin suverenitet med
515 ansvarlighet. Samtidig er det internasjonale samfunnet annerledes enn det nasjonale,
516 fordi det i mindre grad har maktmidler som kan sette sanksjoner bak vernet om liv,
517 frihet og verdighet. Det gjør verdenssamfunnet sårbart. Derfor er det viktig å
518 kombinere respekt for nasjonenes egenart med forpliktende internasjonalt samarbeid.

519 Når de globale utfordringene vokser, krever det samarbeid på tvers av nasjonale
520 grenser i langt sterkere grad enn før. Derfor mener Høyre det er viktig å bygge opp om
521 sterke, effektive og demokratiske internasjonale institusjoner som bidrar til et fredelig
522 og rettferdig verdenssamfunn, og som ser utvikling og økonomi i sammenheng.

523 Høyre mener at en fri og rettferdig verdenshandel som gir like muligheter for alle land,
524 er en grunnleggende forutsetning for nasjonal selvstendighet, økonomisk vekst og
525 velferd. Derfor vil Høyre støtte opp om utviklingen av en rettferdig global
526 markedsøkonomi og et felles sett av regelverk gjennom WTO.

527 Høyre mener også at Norge har plikt til å bidra til demokratiutvikling i verden. Norge
528 må yte målrettet bistand som bidrar til å bekjempe fattigdom, sykdom og
529 miljøødeleggelser, og til å bygge sivile samfunn og bærekraftige styresett. Høyre mener
530 det er spesielt viktig å bidra til å løfte jenters mulighet til utdannelse på verdensbasis
531 for å bidra til varig hjelp.

532 Høyre legger avgjørende vekt på beslutninger tatt i FNs sikkerhetsråd, og vil at Norge
533 gjennom andre internasjonale samarbeidsorganer, som blant andre EU, OSSE og NATO,
534 skal delta i arbeidet for å fremme demokrati og sikkerhet – om nødvendig også
535 gjennom militære operasjoner.

536 Verden er ikke tjent med en handelskrig der enkeltland setter opp tollbarrierer.
537 Tollbarriere må reduseres, og Norge må støtte utviklingen av en rettferdig global
538 markedsøkonomi og et felles sett av regelverk gjennom WTO. Den frie handelen sikrer
539 gjensidig avhengighet mellom land, og bidrar til avspenning og økonomisk utvikling.

540 **Europeisk integrasjon**

541 I Europa har vi i stor grad et felles verdigrunnlag og felles demokratiske, økonomiske
542 og kulturelle tradisjoner. Derfor er det i vår verdensdel naturlig å søke tettest mulig
543 samarbeid for å løse felles utfordringer for våre innbyggere og land når det best
544 ivaretar de verdier og tradisjoner vi ønsker å beholde. Norge bør søke
545 medbestemmelse og medansvar for samarbeidet i Europa.

546 EØS-avtalen og tilgang til EUs indre marked er en viktig forutsetning for å sikre
547 arbeidsplasser og velferden i det norske samfunnet. Høyre mener at vi bør søke
548 deltagelse i de europeiske fora som vil tjene norske interesser, særlig innen justis-,
549 forsvars-, migrasjons- og klimaområdene. Høyres langsiktige mål er at Norge skal bli
550 fullverdig medlem av EU.

551 **Nordisk samarbeid**

552 Norden er en av verdens mest integrerte regioner, og det nordiske samarbeidet har
553 lange og gode tradisjoner. Norges forhold til våre nordiske naboland er en strategisk
554 styrke, og har en kulturell egenverdi. Høyre mener vi er tjent med et varig og tett
555 nordisk samarbeid på de fleste samfunnssektorer. Det sikrer norsk verdiskaping og
556 sysselsetting, og gir oss bedre konkurransekraft og evne til økonomisk omstilling. Med
557 våre nordiske naboer deler vi språk, kultur, verdisyn og interesser. I internasjonalt
558 samarbeid er vi hverandres nærmeste venner og partnere. Regionalt samarbeid og
559 samhold styrker vår gjennomslagskraft og evne til å håndtere vår tids store felles
560 utfordringer.

561 **Et sterkt forsvar**

562 Statens viktigste oppgave er å ivareta innbyggernes trygghet og sikkerhet. Et sterkt
563 forsvar og alliansesamarbeid er en forutsetning for et fritt og selvstendig Norge.

564 Høyre ser fred i frihet som en avgjørende forutsetning for å opprettholde vårt
565 demokrati og vår rettssikkerhet. Forsvaret skal være en forsikring for Norge,
566 uavhengig av den aktuelle militære trussel. Høyre erkjenner at en militær trussel kan
567 oppstå langt raskere enn man kan bygge opp militær evne og organisasjon. Forsvarets
568 stridsevne må være på et nivå som tar hensyn til det.

569 Den enkelte borger har plikt til å forsvare fedrelandet mot ytre trusler. Den alminnelige
570 verneplikt må ha en troverdig og meningsfull utforming, og være lik for alle den
571 omfatter. Almen verneplikt bevarer forsvarsviljen, som det tydeligste uttrykk for
572 enkeltborgerens plikt overfor storsamfunnet.

573 Vår sikkerhetsgaranti som medlem av NATO-samarbeidet er avgjørende for norsk
574 utenriks- og sikkerhetspolitikk så vel som for landets trygghet i både fred, krise og krig.
575 På samme måte som allierte er forpliktet til å stille opp for Norge om det skulle kreves,
576 plikter også vi å bistå i forsvaret av våre allierte. Det er avgjørende at vi følger opp våre
577 allianseforpliktelser.